

Nyhetsbrevet «Samfunnsmedisin og Folkehelse» holder deg oppdatert på hva som publiseres innen fagområdet den siste måneden. Har du forslag til saker send oss gjerne en e-post på katrine.rutgersen@fhi.no.

>> [Påmelding nyhetsbrev](#)

RAPPORT - INTEGRERINGS- OG MANGFOLDSDIREKTORATET (IMDI)

Ukrainske flyktninger føler seg godt ivaretatt, men er usikre på fremtiden

De fleste ukrainske flyktninger er fornøyde med mottakelsen og tjenestene de har fått i Norge. Samtidig opplever mange stor usikkerhet om fremtiden. Dette kommer frem i en ny rapport fra By- og regionsforskningsinstituttet NIBR, utarbeidet på oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

I undersøkelsen har 1600 ukrainske flyktninger svart på spørsmål om hvordan det har vært å komme som flyktning til Norge.

– Mange er blitt godt mottatt i lokalmiljøet og er fornøyde med hvordan barna har blitt tatt imot i barnehage og skole. Men usikkerheten rundt midlertidige oppholdstillatelser gjør det likevel vanskelig for flyktningene å planlegge framtiden. Innstramningene i regelverket de siste årene har forsterket følelsen av uforutsigbarhet, sier Vilde Hernes, forsker ved OsloMet.

Usikkerheten de står ovenfor skaper flere dilemmaer for flyktningene.

– Bør de bruke tid på å bli en del av lokalsamfunnet og knytte vennskap dersom de uansett risikerer å bli sendt hjem? Skal de satse på å lære norsk, få godkjent utdanningen sin eller ta videreutdanning for å få jobb lokalt? Dette er spørsmål mange stiller seg, forklarer Hernes.

Ønsker mer norskopplæring

Flere ukrainske flyktninger har fått jobb i Norge, men mange strever fortsatt med å komme inn på arbeidsmarkedet.

– Når de blir spurt om hva som er

det største hinderet for å få jobb, svarer mange manglende norsk-kunnskaper og usikkerhet om hvor lenge de får bli i landet. De mener norskopplæringen de har fått er god, men skulle ønske det var mer av den. Flere forteller at de lærer seg norsk på egen hånd for å bedre jobbmulighetene, sier Hernes.

Påvirker barna

Den uavklarte framtida påvirker også barna. Mange følger både norsk skole og fjernundervisning fra Ukraina.

– Foreldrene opplever dette som en stor belastning.

Mest bekymret er foreldre med barn i ungdomsalder. Undersøkelsen viser at to av tre barn mellom 6 og 15 år deltar i fritidsaktiviteter, mens andelen er lavere for tenåringer mellom 16 og 17 år.

– Det samme gjelder for vennskap. Yngre barn får lettere norske venner, mens mange ungdommer sliter mer med å bli en del fellesskapet, sier Hernes.

Færre ønsker å returnere til Ukraina

Blant voksne som kom til Norge i 2022, oppgir en tredjedel at de har behov for psykisk helsehjelp. Kun halvparten av disse sier de har fått hjelpen de trenger.

Til tross for de utfordringene mange flyktninger står overfor, velger stadig færre å returnere til Ukraina

– Vi ser at de som har bodd i Norge i lengre tid nå i større grad ønsker å bli, men det er også en tendens til at de som har kommet nylig allerede fra starten ønsker å bli i Norge.

De siste tre årene har kommunene tatt imot nesten 90 000 ukrainske flyktninger.

>> Les hele rapporten [Experiences and perceptions of Ukrainian refugees and municipal refugee services](https://imdi.no/rapporter/Experiences_and_perceptions_of_Ukrainian_refugees_and_municipal_refugee_services) på imdi.no

Skal få flere innvandrerkvinner ut i jobb

Halvparten av kvinnene med flyktningbakgrunn står uten jobb. Mange har lite utdanning og kan ikke språket. I 2025 økes bevilgningene for å få flere ut i arbeid.

I år skal det brukes totalt 180 millioner kroner på 1170 plasser i Jobbsjansen. De midlene har alle landets kommuner kunnet søke på. Jobbsjansen er navnet på tiltaket som skal øke sysselsettingen blant kvinner med flyktningbakgrunn.

Lærer norsk på arbeidsplassen

Programmet sørger for at innvandrerkvinnene får styrket sine norskferdigheter, økt sitt sosialt nettverk, og bedre kunnskap om det norske samfunnet. De blir bedre i stand til å følge opp barna på skolen og flere deltar mer aktivt i sine nabolag.

>> Les mer om [tiltaket for å få flere innvandrerkvinner i jobb](#) på imdi.no.

Strekker seg langt for å gi god foreldreveiledning

Noen flyktninger kan få tilbud om korte foreldrekurs, som kun inneholder fire møter. Det mener de fleste kommuner er for lite – og tilbyr derfor foreldrene mer.

I tråd med Integreringsloven skal kommunene tilby veiledning til foreldre som deltar i introduksjonsprogrammet for flyktninger.

På grunn av de høye ankomstene fra Ukraina ble det i juli 2023 innført en unntaksbestemmelse, der kommunene kan kutte ned på veiledningen. Hele åtte av ti kommuner tilbyr likevel den opprinnelige versjonen, med åtte til tolv samlinger.

>> Les mer om [foreldreveiledning i norske kommuner](#) på imdi.no

Skal førebyggja kriminalitet blant unge menn

I område utsett for kriminalitet skal det bli fleire sosiale møteplassar og aktivitetar for gutar og unge menn. No kan frivillige organisasjonar søkja om pengar til førebyggjande tiltak.

I 2025 har regjeringa sett av ni millionar kroner til dette formålet. Lag og foreiningar som ønskjer å bidra, kan søkja Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDi) om pengar til tiltak.

>> Les meir om [førebygging av kriminalitet blant unge menn](#) og om [retningslinjer, rammer og søknadskriterium for tilskotet](#) på imdi.no.

Fristen for å søkja er 13. mars.

Bryr norske forbrukere seg om bærekraft når de handler mat?

37 % mener eget matforbruk er bærekraftig, men smak, kvalitet og pris er likevel det som teller mest når vi skal fylle handlekurven.

Smak, kvalitet og pris er fremhevet som de viktigste faktorene ved matinnkjøp, mens økologisk produksjon, lokalprodusert mat, at varen er miljø- og klimavennlig produsert samt arbeidsforhold ved produksjonen vektlegges av langt færre. Dette er i tråd med andre undersøkelser.

Føler avmakt

I fokusgruppene kom det fram at folk opplever en slags avmakt i forhold til de mange problematiske sidene ved matsystemet. Flere ga uttrykk for at de ikke orker å forholde seg til kompleksiteten. Resultatet blir at de lukker øynene og velger basert på smak og pris.

>> Les mer om [norske forbrukere og fokus på bærekraft når de handler mat](#)

Slik bygger Horten kommune samarbeid for å nå bærekraftsmålene

Telemarksforskning har fulgt Horten kommunes arbeid for sunnere og mer bærekraftig mat til barn og unge.

Med et godt politisk fundament og en kultur for innovasjon og nytenkning i kommuneorganisasjonen er det mulig å nå flere av bærekraftsmålene samtidig.

Løsningen, kalt «Horten lokalhandel», legger til rette for et samarbeid med lokale produsenter av økologiske grønnsaker, som hentes og leveres til barnehager og SFO av kommunens dagsenter.

Telemarksforskning har forsket på hvordan Horten har fått det til, og hvilke effekter det har ført til.

>> Les om [arbeidet for sunnere og mer bærekraftig mat til barn og unge](#) på [telemarksforskning.no](#).

Få mer kunnskap om sosiale boformer

Sosiale boformer kan bidra til bærekraftig velferd. Generasjonsboliger, mulighet for fellesskap og gode fellesarealer som også kan redusere behovet for eget boligareal er noen av fordelene.

Mange eldre ønsker å ha en mer lettstelt bolig. Boligprosjekter som gir mulighet til felles aktiviteter etterspørres, men er foreløpig mangelvare. Målet er at vi skal kunne bo lenge og godt i vårt eget hjem. Det krever planlegging fra den enkelte, fra kommunesektoren og fra utbyggere.

>> Les mer om [hvordan sosiale boformer kan bidra til bærekraftig velferd](#) på [ks.no](#)

Pandemien synliggjorde og forsterket problemene i eldreomsorgen

Det var stor variasjon mellom sykehjemmene i hvilken grad folk ble smittet og/eller døde under covid-19 pandemien. Variasjonene var langt fra tilfeldige.

Dette kommer frem i den nylig publiserte artikkelen «Healthy ageing in long-term care? Lessons learned from the COVID-19-pandemic» i tidsskriftet Primary Health Care Research & Development.

I artikkelen undersøker forfatterne hvilke faktorer som hadde sammenheng med infeksjonsspredning under pandemien. Særlig tre faktorer trekkes frem:

- Bruken av deltidsansatte
- Offentlige og ideelle institusjoner vs kommersielle institusjonene
- Store og gamle bygninger vs mindre bygninger

>> Les mer om [hvordan ulike faktorer synliggjorde og forsterket problemene i eldreomsorgen under pandemien](#) på [telemarksforskning.no](#).

FORSKNINGSFUNN - ALDRING OG HELSE

Studie viser sammenheng mellom hørselstap og kognitiv svekkelse

Studien viser behovet for tidlig oppfølging og behandling av hørselstap som en del av forebygging mot kognitiv svekkelse hos både de med og uten demens. Den viser også hvordan hørselstap kan påvirke spesifikke kognitive områder, som hukommelse og problemløsning.

Studien, som publiseres i det anerkjente tidsskriftet Alzheimer's & Dementia: The Journal of the Alzheimer's Association i dag, er basert på HUNT-data fra mer enn 6500 deltakere

Med en oppfølgingstid av studiedeltakerne på over 20 år gir forskningen en unik innsikt i hvordan hørsel påvirker hjernens helse gjennom livet.

>> Les mer om [sammenhengen mellom hørselstap og kognitiv svekkelse](#) på [aldringoghelse.no](#).

Antall barn påvirker risiko for demens

Personer med to eller tre barn har lavere risiko for demens enn personer uten barn, med ett barn eller mer enn fire barn. Det viser en studie fra Folkehelseinstituttet.

Forskerne understreker at dette er en observasjonsstudie og at de vet fortsatt ikke hva som forklarer den observerte sammenhengen mellom antall barn og demens senere i livet.

>> Les mer om [antall barn og risiko for demens](#) på [fhi.no](#)

Hvorfor er eldre menn mest utsatt for selvmord – og hva kan vi gjøre for å forebygge?

Selv mord blant eldre menn er en økende samfunnsutfordring i Norge. Hvorfor er de mest utsatt, og hva kan gjøres for å redde liv? Ekspertene peker på maskuline idealer, ensomhet og behovet for skreddersydde tiltak.

Ifølge Eivind Aakhus, fagsjef for psykisk helse hos Aldring og helse, er det hos menn over 80 år selvmordsraten ser ut til å øke mest.

>> Les mer om [hva som gjør menn mer utsatt for selvmord og hva vi kan gjøre for å forebygge](#) på [aldring og helse.no](#).

FORSKNINGSFUNN - FOLKEHELSEINSTITUTTET (FHI)

Senere skolestart reduserer risikoen for ADHD, og gir bedre skolerresultater

En ny studie fra FHI viser at barn som er blant de eldste når de starter på skolen har betydelige lavere sannsynlighet for å få en ADHD-diagnose sammenlignet med de yngste.

I Norge begynner barn på skolen det året de fyller seks år. Noen er seks og et halvt første skoledag, andre er nettopp fylt seks, mens enkelte kun er fem og et halvt år. Mellom den yngste og den eldste skolestarten er det som regel cirka ett år forskjell.

Resultatene viser at å begynne på skolen når man er ett år eldre, fører til 59 prosent lavere sannsynlighet for å få en ADHD-diagnose. For de yngste skolestarterne er det 9,9 prosent sannsynlighet for å få ADHD sammenlignet med kun 6,2 prosent for de eldste skolestarterne.

>> Les mer om [hvordan senere skolestart reduserer risikoen for ADHD, og gir bedre skolerresultater](#) på [fhi.no](#).

Nytt utval skal gjennomgå organiseringa av det statlege barnevernet

Regjeringa har oppnemnd eit utval som skal gjere ein heilheitleg gjennomgang av dagens organisering av det statlege barnevernet, og rollene til Bufdir og Bufetat.

Målet med ei slik utgreiing er å bidra til ein god fagleg utvikling av det statlege barnevernet, og sjå på nye forslag til organisering

>> Les mer om [gjennomgang av dagens organisering av det statlege barnevernet](#) på [regjeringen.no](#).

Forsøk med felles botilbud på krisesenter

Et forsøk med felles botilbud for kvinner og menn på krisesenter viser at tilbudet til barn som kommer med far er betydelig bedret, at tilbudet til menn er styrket, men at bildet for kvinner er mer komplekst. Det kommer fram i en ny rapport fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA.

Studien viser at felles botilbud kan være vanskelig for noen av kvinnene som har vært utsatt for omfattende vold, inkludert seksualisert vold, og for noen kvinner med bakgrunn fra sterkt kjønnssegregerte samfunn. Andre gir uttrykk for en bekymring for om det for disse kvinnene også kan være en belastning i eget miljø, å ha bodd i et botilbud som er felles for kvinner og menn.

>> Les mer om [felles boordning på krisesentre](#) på [bufdir.no](#)

.....

AKTUELT - STATENS ARBEIDSMILJØINSTITUTT (STAMI)

God ledelse beskytter mot emosjonelle belastninger i jobben

Mange som arbeider med helse og omsorg møter store emosjonelle krav i jobben. Disse kravene gir økt risiko for psykiske plager og sykefravær.

I mange helse- og omsorgsykker er det ikke mulig å fjerne emosjonelle krav fra arbeidsmiljøet. Fordi det å arbeide med pasienter, brukere og klienter i seg selv ofte er emosjonelt belastende.

Men ledere spiller en viktig rolle for hvordan de ansatte kan håndtere disse utfordringene, slik at de gir lavere risiko for psykiske plager. Det viser en ny studie fra STAMI.

>> Les mer om [hvordan god ledelse beskytter mot emosjonelle belastninger i jobben](#) på [stami.no](#).

.....

AKTUELT - STATENS ARBEIDSMILJØINSTITUTT (STAMI)

Teknisk krøll på jobben kan gi større risiko for sjukefravær

Men dersom ein tilbyr støtte og opplæring samtidig som ein innfører ny teknologi, kan ein hindre at tilsette får utfordringar som kan utvikle seg til helseplager.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) på jobben kan skape uro og frustrasjon. Særleg når verksemdar innfører nye verktøy og system som dei tilsette skal bruke for å kunne gjennomføre arbeidet. Dersom tilsette kan ha vanskar med å forstå nye digitale verktøy, eller det er svakheiter ved desse verktøya, kan det føre til forstyrringar som gjer at arbeidsdagen blir mindre forutsigbar.

>> Les meir om [korleis teknisk krøll på jobben kan gi større risiko for sjukefravær](#) på [stami.no](#).

Mindre alkoholbruk, men mer alkoholskader blant folk med lav utdanning

En studie fra FHI viser at personer med grunnskoleutdanning rapporterer at de drikker mindre, men likevel får mer alkoholskader enn personer med universitetsutdanning.

Hensikten med rettleiaren er å gjøre det lettere for kommunen å organisere og styrke kommunelegefunksjonen. Dette er viktig for å sikre at kommunen har forsvarlig samfunnsmedisinsk kapasitet, kompetanse og kontinuitet både under normale tilhøve og i kriser.

– Funnene innebærer at de med lav utdanning er mer sårbare for alkoholens skadevirkninger. Det er i tråd med hva man har funnet i flere tidligere studier fra andre land, sier Ingeborg Rossow, forsker ved Folkehelseinstituttet.

>> Les mer om [rettleiaren og frist for høyring](#) på helsedirektoratet.no.

.....

RAPPORT - HELSEDIREKTORATET

Ny rapport gir verktøy for trygg bruk av KI

Rapporten skal bidra til at virksomhetene i helse- og omsorgssektoren kan ta i bruk KI-systemer på en trygg og effektiv måte

Rapporten er spesielt relevant for personer som er involvert i ulike vurderinger og beslutninger knyttet til å planlegge, anskaffe, ta i bruk og drifte KI-systemer, men kan også være interessant for ansatte i virksomheter som tar i bruk KI, leverandører av KI-systemer, pasienter og helsemyndighetene

>> Les mer om [hvordan virksomhetene i helse- og omsorgssektoren kan ta i bruk KI-systemer på en trygg og effektiv måte](#)

.....

AKTUELT - REGJERINGEN

Veikart for en lavutslipps helse- og omsorgssektor

Norge har via deltakelse i COP26-helseprogrammet forpliktet seg til å utarbeide et veikart som skal gi retning mot en bærekraftig lavutslipps helsesektor innen 2050 og en klimanøytral drift i helseforetakene innen 2045, i tråd med klimasatsingen i de regionale helseforetakene.

Veikartet er en oversikt over konkrete tiltak som kan være til inspirasjon og iverksettes i den enkelte virksomhet, og som samlet sett kan redusere helse- og omsorgssektorens samlede klimaavtrykk.

>> [Veikartet er utarbeidet av Helsedirektoratet](#) etter tett dialog med både kommuner og sykehus.

Redaktør: Katrine Rutgersen
E-post: katrine.rutgersen@fhi.no
Dato: 3. mars 2025
Foto: Colourbox